

Rozkład materiału nauczania przyrody w klasie VI szkoły podstawowej

Hasło programowe Dział programowy	Jednostki lekcyjne	Zakres materiału	Ścieżki edukacyjne
Wnikamy w głąb materii 1. Angażujemy zmysły w poznawanie budowy materii	1. Nasze zmysły pozwalają poznać różne właściwości ciał	cechy charakterystyczne substancji występujących w różnych stanach skupienia; mechaniczne właściwości cieczy, ciał stałych i gazów; przykłady praktycznego wykorzystania zjawisk przyrodniczych	zasady zachowania bezpieczeństwa podczas ćwiczeń na lekcjach przyrody (Z)
	2. Rozpoczynamy tworzenie modelu budowy materii	drobinowa budowa materii; rozmiary cząsteczek; dyfuzja; znaczenie dyfuzji w przyrodzie	substancje zanieczyszczające powietrze w miejscu zamieszkania i skutki zanieczyszczenia (E, R, Z)
	3. Uzupełniamy model budowy materii	budowa ciał stałych, cieczy i gazów; przemiany substancji znane z życia codziennego	zasady zachowania bezpieczeństwa w kontakcie z detergentami (Z)
	4. Określamy ilość materii, czyli masę	masa jako miara substancji; jednostki masy; zależności między jednostkami masy; gęstość substancji	zasady zachowania bezpieczeństwa podczas ćwiczeń na lekcjach przyrody (Z)
	5. Poznajemy, czym są ciężar i masa	grawitacja, masa i ciężar; siłomierz; jednostki siły; ciężar a grawitacja	zasady zachowania bezpieczeństwa podczas ćwiczeń na lekcjach przyrody (Z); korzystanie z różnych źródeł informacji (M)
2. Dostrzegamy istnienie przemian chemicznych	6. Poznajemy niektóre przemiany chemiczne	przykłady przemian fizycznych i chemicznych; różnice pomiędzy przemianą fizyczną a chemiczną; czynniki wpływające na szybkość przebiegu reakcji; katalizator	zasady zachowania bezpieczeństwa podczas ćwiczeń na lekcjach przyrody (Z); wycieczka do piekarni – praktyczne wykorzystanie przemian chemicznych w mojej miejscowości (Z i R)
	7. Dzielimy substancje na proste i złożone	podział substancji chemicznych; podział substancji prostych na metale i niemetale; przykłady substancji występujących w przyrodzie; zapoznanie się z układem okresowym pierwiastków	pierwiastki chemiczne budujące skorupę ziemską (E)
	8. Wykorzystujemy właściwości różnych substancji	podział substancji ze względu na właściwości fizyczne; wykorzystanie właściwości niektórych substancji	wpływ substancji chemicznych na zdrowie człowieka (E i Z)
	9. Określamy właściwości niektórych substancji	podział substancji na kwaśne i zasadowe; wskaźniki określające odczyn substancji o różnych właściwościach	zasady bezpieczeństwa przy stosowaniu środków chemicznych o niebezpiecznym działaniu (Z); wpływ kwaśnego deszczu na środowisko naturalne (E)
Poznajemy naszą planetę – Ziemię 3. Poznajemy budowę i ukształtowanie powierzchni Ziemi	10. Poznajemy kontynenty i oceany Ziemi	podział kontynentów i wszechoceanu; geneza powstania kontynentów; określenie na podstawie mapy położenia i wielkości kontynentów oraz oceanów; linia brzegowa kontynentów	korzystanie z różnych źródeł informacji (M)
	11. Poznajemy budowę wnętrza Ziemi	sferę Ziemi; charakterystyka sfer zewnętrznych Ziemi; budowa wnętrza Ziemi; charakterystyka sfer wewnętrznych Ziemi; teoria płyt; rzeźba dna wszechoceanu	korzystanie z różnych źródeł informacji (M); współzależności między sferami (E)
	12. Udowadniamy, że Ziemia jest kulą	poglądy na kształt Ziemi; dowody na kulistość Ziemi; wielkie odkrycia geograficzne i ich znaczenie; rzeczywisty kształt Ziemi; wymiary Ziemi; udział Polaków w procesie odkrywania świata	korzystanie z różnych źródeł informacji (M); możliwości podróżowania a wiedza przyrodnicza (Z); udział Polaków w badaniach Ziemi (P i O)

<i>Hasło programowe Dział programowy</i>	<i>Jednostki lekcyjne</i>	<i>Zakres materiału</i>	<i>Ścieżki edukacyjne</i>
	13. Poznajemy globus – model Ziemi	model Ziemi; siatka geograficzna; współrzędne geograficzne na globusie; siatka kartograficzna; określanie położenia geograficznego wybranych obiektów	korzystanie z różnych źródeł informacji (M)
	14. Poznajemy niektóre niziny, wyżyny i góry świata (lekcja trzy-, czterogodzinna)	poziomica; formy terenu; czytanie mapy hipsometrycznej; wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi	zmiana warunków życia wraz z wysokością (E); przystosowanie się organizmów do życia w różnych warunkach naturalnych (E i Z); korzystanie z różnych źródeł informacji (M)
	15. Odkrywamy największe rzeki i jeziora	czytanie mapy hipsometrycznej; kreślenie diagramów ilustrujących długości rzek, powierzchni dorzecza, głębokości jezior; znaczenie rzek i jezior	korzystanie z różnych źródeł informacji (M); przystosowanie się organizmów do życia w wodzie (E); konieczność ochrony zasobów wody pitnej (E i Z)
4. Opuszczamy Ziemię	16. Poznajemy Układ Słoneczny	ciała niebieskie Układu Słonecznego; siły grawitacji; miejsce Ziemi w Układzie Słonecznym	korzystanie z różnych źródeł informacji (M)
	17. Odbывamy podróż na Księżyc	teoria powstania Księżyca; cechy charakterystyczne Księżyca; podróże na Księżyc; sztuczne satelity; zaćmienie Słońca i Księżyca; fazy Księżyca; oddziaływania Księżyca na Ziemię; pływy	korzystanie z różnych źródeł informacji (M); przystosowanie organizmów żywych do stanu nieważkości (Z)
	18. Obserwujemy ruch Ziemi wokół Słońca	teoria heliocentryczna; ruch obiegowy i jego następstwa; rok kalendarzowy	korzystanie z różnych źródeł informacji (M)
	19. Wyróżniamy strefy oświetlenia Ziemi (lekcja dwugodzinna)	oświetlenie Ziemi w ciągu roku; zmiana wysokości Słońca w ciągu roku; zmiana oświetlenia Ziemi w ciągu roku; astronomiczne pory roku; strefy oświetlenia Ziemi; pomiar wysokości Słońca gnomonem	korzystanie z różnych źródeł informacji (M)
	20. Poznajemy następstwa ruchu obrotowego Ziemi	ruch obrotowy Ziemi i jego następstwa	korzystanie z różnych źródeł informacji (M)
	21. Wyróżniamy strefy czasowe na Ziemi (lekcja dwugodzinna)	czas słoneczny, strefowy, urzędowy; linia zmiany daty; określanie różnicy czasu strefowego na podstawie mapy stref czasowych; obliczanie różnic czasu słonecznego	korzystanie z różnych źródeł informacji (M); czas słoneczny w mojej miejscowości (R)
	22. Poznajemy naszą Galaktykę i wszechświat	budowa wszechświata; budowa Galaktyki; badania kosmosu; zdobycze techniki umożliwiające podbój kosmosu	korzystanie z różnych źródeł informacji (M); zmiany w organizmach żywych na skutek pobytu w kosmosie; badania w kosmosie mające na celu zdrowie człowieka (Z)
5. Poznajemy krajobrazy naturalne w różnych strefach klimatycznych Ziemi	23. Poznajemy strefy klimatyczne Ziemi	zależność klimatu od położenia geograficznego, wysokości Słońca, ukształtowania powierzchni, odległości od morza; wydzielenie stref klimatycznych; czytanie map klimatycznych; czytanie wykresów temperatur i opadów; obliczanie średnich temperatur, sum opadów, amplitudy; zależność krajobrazu od klimatu	przystosowanie organizmów żywych do różnych warunków klimatycznych (Z); zmiany w krajobrazach na skutek zmian klimatycznych (E)
	24. Poznajemy przystosowania niektórych organizmów	rozmieszczenie na kuli ziemskiej populacji gatunków zwierząt i roślin; czytanie map tematycznych	przystosowanie organizmów żywych do różnych warunków klimatycznych (Z); zmienność morfologiczna jako skutek różnej tolerancji ekologicznej na warunki klimatyczne (E)

<i>Hasło programowe Dział programowy</i>	<i>Jednostki lekcyjne</i>	<i>Zakres materiału</i>	<i>Ścieżki edukacyjne</i>
	25. Wędrujemy przez wilgotne lasy równikowe	warunki klimatyczne w lesie równikowym; cechy krajobrazu lasu równikowego; zależność warunków życia od klimatu; mieszkańcy lasu równikowego; ochrona zasobów lasu równikowego	osobliwości przyrodnicze lasów równikowych (E); zależność warunków życia organizmów od klimatu (E)
	26. Poznajemy rozległe przestrzenie sawanny	warunki klimatyczne sawanny; cechy krajobrazu sawanny; zależność warunków życia od klimatu; mieszkańcy sawanny; ochrona zasobów sawanny	osobliwości przyrodnicze sawanny (E); zależność warunków życia organizmów od klimatu (E)
	27. Poznajemy najbardziej suche miejsca na Ziemi	warunki klimatyczne pustyni; wietrzenie na pustyni; mieszkańcy pustyni; zasoby ropy naftowej na Saharze i jej wykorzystanie; produkty rafinacji ropy naftowej; Ignacy Łukasiewicz	osobliwości przyrodnicze pustyni (E); zależność warunków życia organizmów od klimatu (E); znaczenie badań naukowych polskich chemików (P i O)
	28. Odwiedzamy wybrzeża Morza Śródziemnego	cechy klimatu śródziemnomorskiego; zmiany gatunków roślin na skutek działalności człowieka; walory turystyczne regionu śródziemnomorskiego	osobliwości przyrodnicze wybrzeża Morza Śródziemnego (E); zależność warunków życia organizmów od klimatu (E); wpływ cywilizacji na środowisko (E); zachowanie bezpieczeństwa podczas wycieczek zagranicznych (Z)
	29. Wędrujemy przez strefę umiarkowaną	cechy klimatu umiarkowanego; wpływ klimatu na warunki życia ludzi; wyróżnienie typów klimatu umiarkowanego	osobliwości przyrodnicze strefy umiarkowanej (E); zależność warunków życia organizmów od klimatu (E); wpływ industrializacji na środowisko (E)
	30. Poznajemy bezkresne oceany traw	warunki klimatyczne stepów; wykorzystanie gospodarcze stepów; mieszkańcy stepów i ich zajęcia	zależność warunków życia od klimatu (E); osobliwości przyrodnicze stepów (E)
	31. Poznajemy mroźną tajgę i tundrę	warunki klimatyczne tajgi i tundry; przystosowanie organizmów roślinnych i zwierzęcych do warunków klimatycznych; mieszkańcy tajgi i tundry oraz ich zajęcia	zależność warunków życia od klimatu (E); osobliwości przyrodnicze tajgi i tundry (E)
	32. Śledzimy losy wypraw polarnych	historia badań stref polarnych; udział Polaków w badaniach polarnych; różnorodność organizmów żywych stref polarnych	udział Polaków w badaniach polarnych (P i O); zmiany w organizmie na skutek niskich temperatur (Z)
6. Poznajemy krajobrazy silnie przekształcone przez człowieka	33. Poznajemy największe miasta Ziemi	historia rozwoju miast; czynniki mające wpływ na rozwój miast; funkcje miast; walory miast; wielkie aglomeracje świata dawniej i obecnie; architektura miast; zagrożenia cywilizacyjne w miastach; zanieczyszczenia miast; inne problemy wielkich miast	zagrożenia cywilizacyjne w miastach (E); zmiany w środowisku miejskim na skutek działalności człowieka (E)
	34. Poznajemy niektóre okręgi przemysłowe	rozwój przemysłu i jego skutki – pozytywne i negatywne; powstawanie wielkich okręgów przemysłowych; zmiany w środowisku na skutek rozwoju przemysłu; zasoby energetyczne świata i ich wykorzystanie; okręgi nowoczesnej technologii	zmiany w środowisku naturalnym na skutek rozwoju przemysłu (E); wpływ przemysłu na organizmy żywe (E)
	35. Poznajemy niektóre obszary rolnicze świata	warunki naturalne sprzyjające rozwojowi rolnictwa na świecie; wielkie obszary rolnicze na świecie; główne kierunki upraw i hodowli na świecie; wykorzystanie produktów rolnych	wpływ rolnictwa na zmiany w środowisku naturalnym (E)

<i>Hasło programowe Dział programowy</i>	<i>Jednostki lekcyjne</i>	<i>Zakres materiału</i>	<i>Ścieżki edukacyjne</i>
Dostrzegamy wzajemne powiązania zjawisk przyrodniczych 7. Dostrzegamy podstawową przyczynę zachodzenia zjawisk w przyrodzie	36. Dostrzegamy powszechność energii	pojęcie energii; rodzaje energii; jednostki energii; prawo zachowania energii jako podstawowe prawo fizyczne	źródła energii w mojej miejscowości, moim domu (R); alternatywne źródła energii (E)
8. Poznajemy zjawiska przyrodnicze związane z ruchem i siłą grawitacji	37. Dostrzegamy, że ruch jest zjawiskiem powszechnym 38. Przedstawiamy zjawisko ruchu (lekcja dwugodzinna) 39. Poznajemy przyczyny trzęsień ziemi i wybuchów wulkanów	pojęcie ruchu; układ odniesienia; względność ruchu cechy ruchu – tor, droga i prędkość; prędkość jako zależność drogi od czasu; jednostki prędkości; zapisywanie i odczytywanie danych o ruchu za pomocą wykresu przyczyny i skutki trzęsień ziemi oraz wybuchów wulkanów; obszary szczególnie narażone na trzęsienia ziemi i wybuchy wulkanów	widomy ruch gwiazd w mojej miejscowości (R) zachowanie bezpieczeństwa na drodze (Z) korzystanie z różnych źródeł informacji (M)
9. Poznajemy zjawiska przyrodnicze związane z ciepłem	40. Poznajemy przebieg procesów cieplnych 41. Badamy źródła ciepła	przewodniki i izolatory cieplne; zjawisko konwekcji pojęcie energii wewnętrznej; zmiany energii wewnętrznej; skala Celsjusza i Kelvina	racjonalne gospodarowanie paliwami kopalnymi; sposoby wykorzystania naturalnej energii Słońca, wiatru i energii wody (E) zastosowanie termometrów w życiu codziennym (Z)
10. Poznajemy zjawiska związane z prądem elektrycznym i magnetyzmem	42. Wykazujemy istnienie ładunków elektrycznych 43. Badamy pracę wykonywaną przez ruch ładunków elektrycznych 44. Bezpiecznie użytkujemy urządzenia elektryczne 45. Poznajemy zasadę działania kompasu 46. Wykorzystujemy elektromagnetyzm w nauce i technice	budowa atomu; rodzaje ładunków; oddziaływania pomiędzy ładunkami pojęcie prądu elektrycznego; przewodniki elektryczności; przykłady źródeł energii elektrycznej; napięcie i natężenie prądu; schematy prostych obwodów elektrycznych; symbole graficzne urządzeń elektrycznych instalacje elektryczne; użytkowanie urządzeń elektrycznych magnes trwały, elektromagnes; oddziaływania biegunów magnetycznych; Ziemia jako magnes; magnes jako podstawowy element kompasu zastosowanie elektromagnesów; wytwarzanie prądu elektrycznego przez zmiany pola magnetycznego (indukcja elektromagnetyczna); fala elektromagnetyczna jako sposób przekazywania informacji (łączość radiowa, telewizyjna); elektromagnesy i ich wykorzystanie w urządzeniach elektrycznych	ochrona przed zagrożeniami naturalnymi – wyładowania atmosferyczne (Z) zachowanie bezpieczeństwa w kontaktach z prądem elektrycznym (Z) zasady bezpieczeństwa przy posługiwaniu się urządzeniami elektrycznymi; zasady postępowania w wypadku awarii sieci lub urządzeń; zagrożenia zdrowia spowodowane niewłaściwym lub lekkomyślnym postępowaniem (Z) zasady zachowania podczas biegu i na orientację (Z i R) przekaz radiowy i telewizyjny (M)
11. Wkraczamy w interesujący świat światła	47. Poznajemy źródła światła	naturalne i sztuczne źródła światła; powstawanie obrazu w oku ludzkim	racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi (E); właściwe oświetlenie w miejscu nauki (Z)

<i>Hasło programowe Dział programowy</i>	<i>Jednostki lekcyjne</i>	<i>Zakres materiału</i>	<i>Ścieżki edukacyjne</i>
	48. Obserwujemy rozprzestrzenianie się światła 49. Widzimy świat w kolorach 50. Przekonujemy się o istnieniu innych rodzajów promieniowania 51. Wykonujemy coraz lepsze zdjęcia 52. Wykorzystujemy światło w nauce i technice	prostoliniowy bieg promieni światła w ośrodku; załamanie światła na granicy dwóch ośrodków o różnych właściwościach zjawisko rozszczepiania się światła białego; widmo; powstawanie tęczy rodzaje promieniowania; długości fal elektromagnetycznych przykłady aparatów fotograficznych; powstanie obrazu w aparacie fotograficznym; negatywy, pozytywy przyrządy optyczne: lupa, luneta, lornetka, mikroskop; zastosowanie przyrządów optycznych do obserwacji przyrody; lasery – zastosowanie w medycynie i technice; kable światłowodowe; fotoogniwa	wykorzystanie światła w fotografii (M) rozdzielanie barw przez niektóre organizmy zwierzęce (E) wpływ promieniowania ultrafioletowego na zdrowie człowieka (Z); niebezpieczeństwo promieniowania gamma i Roentgena dla zdrowia i życia człowieka (Z) wykorzystanie aparatu fotograficznego w celu dokumentowania interesujących zdarzeń i sytuacji (M i R) wykorzystanie energii słonecznej do wytwarzania prądu elektrycznego – fotoogniwa (E)
12. Poznajemy źródła dźwięku i jego właściwości	53. Poznajemy świat dźwięków (lekcja dwugodzinna) 54. Wykazujemy, że dźwięk jest falą 55. Przekonujemy się, że dźwięków jest więcej 56. Odtwarzamy dźwięki	źródła dźwięku; cechy dźwięku – natężenie i częstotliwość; podstawowa jednostka częstotliwości dźwięku – (Hz); budowa ucha; mechanizm słyszenia dźwięku; poziom dźwięku – (dB) warunki rozchodzenia się dźwięku; dźwięk jako fala infradźwięki i ultradźwięki; echolokacja magnetyczne i optyczne nośniki dźwięku; przykłady urządzeń do zapisywania i odtwarzania dźwięków oraz obrazów	wpływ hałasu na zdrowie człowieka (Z); wpływ hałasu na przyrodę (Z) wpływ telefonu komórkowego na zdrowie człowieka (Z) wykorzystanie dźwięków sposobem porozumiewania się między organizmami żywymi (E); korzystanie z różnych źródeł informacji (M) nowoczesne techniki utrwalania i odtwarzania dźwięków oraz obrazów (M)
13. Poznajemy maszyny i urządzenia, które zmieniły świat	57. Śledzimy rozwój niektórych maszyn 58. Poznajemy podstawy elektroniki 59. Nawiązujemy łączność dwustronną 60. Doceniamy zalety roweru i samochodu	maszyny proste; działania dźwigni; przykłady wykorzystania maszyn prostych w otoczeniu ucznia; praca i jej jednostki; maszyny złożone elementy elektroniczne w obwodach elektrycznych; budowa komputera; urządzenia techniki komputerowej współczesne sposoby komunikowania się za pomocą telefonów (stacjonarny, komórkowy, satelitarny) historia samochodu i roweru; wady i zalety tych pojazdów	zachowanie bezpieczeństwa w czasie wykonywanej pracy (Z) programy edukacyjne – encyklopedie multimedialne; funkcje i charakterystyka komunikatów drukowanych, obrazowych, audiowizualnych i multimedialnych; Internet (M) szybka komunikacja (M) podstawowe zasady poruszania się pieszych i kierujących pojazdami na drogach (Z); samochód i jego oddziaływanie na środowisko naturalne (E)

<i>Hasło programowe Dział programowy</i>	<i>Jednostki lekcyjne</i>	<i>Zakres materiału</i>	<i>Ścieżki edukacyjne</i>
	61. Poznajemy historię maszyn latających	sposoby podróżowania dawniej i dziś; wpływ maszyn latających na nasze życie; rodzaje i przykłady pojazdów lotniczych	czynniki zagrażające przyrodzie: hałas, katastrofy (E i Z); osiągnięcia Polaków w lotnictwie (P i O); zasady zachowania bezpieczeństwa w samolocie (Z)
Dostrzegamy wspólne cechy organizmów 14. Dostrzegamy, że organizmy są częścią przyrody	62. Poznajemy laboratorium życia – organizm (lekcja dwugodzinna)	posługiwanie się pojęciami: komórka, tkanka, narząd, organ, organizm; porównanie komórek roślinnych i zwierzęcych; przykłady tkanek roślinnych i zwierzęcych; obserwacje mikroskopowe wybranych tkanek roślinnych i zwierzęcych; budowa i życie wybranych organizmów	ochrona różnorodności biologicznej (E); przystosowanie organizmów żywych do środowiska (E); rośliny i zwierzęta w moim otoczeniu (E i R)
	63. Poznajemy sposoby odżywiania się i oddychania	odżywianie się jako cecha życia roślin i zwierząt – podobieństwa i różnice; sposoby odżywiania u zwierząt; fotosynteza jako podstawowa przemiana energetyczna; znaczenie fotosyntezy w przyrodzie; wymiana gazowa u roślin; sposoby oddychania u zwierząt	wpływ zanieczyszczeń powietrza na oddychanie u roślin i zwierząt (E); wpływ warunków naturalnych na sposoby odżywiania się organizmów żywych (E)
	64. Poznajemy znaczenie transportu i wydalania substancji	istota wydalania u roślin i zwierząt; sposoby wydalania; transport substancji u roślin i zwierząt	rośliny w moim pokoju (Z)
	65. Poznajemy sposoby rozmnażania się organizmów	rozmnażanie bezpłciowe i płciowe; opieka nad potomstwem; strategie rozrodcze	organizmy żywe zagrożone wyginieciem (E)
	66. Dostrzegamy wrażliwość różnych organizmów	wrażliwość jako zdolność reagowania na bodźce; rodzaje bodźców; sposoby reagowania roślin i zwierząt na bodźce; układ nerwowy i narządy zmysłu	higiena narządów zmysłu (Z)
Mój stosunek do przyrody 15. Patrzymy na przyrodę Ziemi jak na najcenniejszy skarb	67. Określamy wpływ człowieka na przyrodę	osiągnięcia cywilizacyjne człowieka jako efekt poznawania przyrody; przyczyny i skutki zanieczyszczeń środowiska naturalnego; odnawialne i nieodnawialne zasoby naturalne Ziemi	przykłady miejsc w najbliższym otoczeniu, w których obserwuje się korzystne i niekorzystne zmiany w środowisku przyrodniczym (E i R); racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych (E)
	68. Potrafimy zadbać o swoją przyszłość	choroby cywilizacyjne; nadużywanie leków oraz innych substancji szkodliwych dla zdrowia	ochrona przed zagrożeniami naturalnymi i cywilizacyjnymi (Z)
	69. Jesteśmy „obywatelami” PRZYRODY	wkład Polaków w poznawanie świata; osiągnięcia polskich naukowców	mój stosunek do przyrody (E); sylwetki wielkich Polaków (P i O)

Skróty oznaczają następujące ścieżki edukacyjne:

E – edukacja ekologiczna,

Z – edukacja prozdrowotna,

M – edukacja medialna,

R – edukacja regionalna,

P i O – wychowanie patriotyczne i obywatelskie.